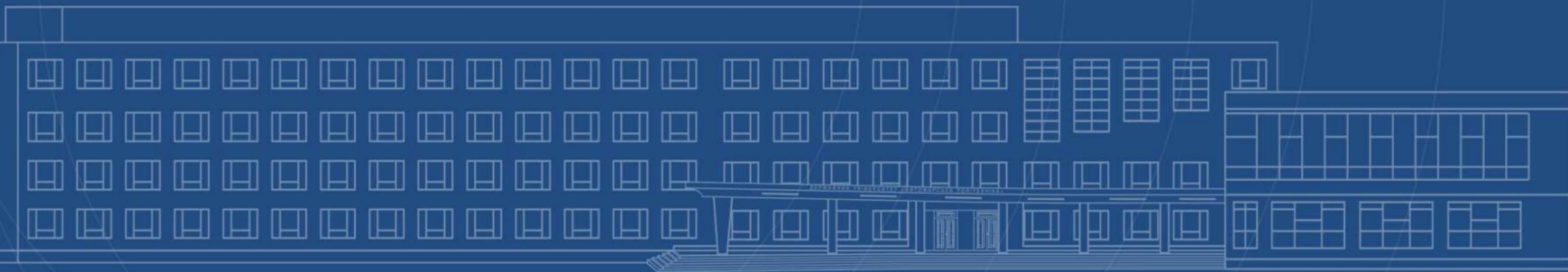

ТЕМА 12. ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ФІНАНСУВАННЮ ТЕРОРИЗМУ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

1. Правова природа фінансування тероризму та збройних конфліктів
2. Система суб'єктів протидії фінансування тероризму та збройних конфліктів
3. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму та збройних конфліктів
4. Превентивні механізми протидії фінансування тероризму та збройних конфліктів
5. Міжнародні, європейські та національні правові механізми протидії фінансування тероризму та збройних конфліктів

Вступні питання для дискусії:

1. В чому, на Вашу думку, полягає складність даної теми?
2. Чи є юридична різниця між використанням для тероризму «брудних грошей» (відмивання доходів) та цілком легальних коштів (наприклад, доходів від бізнесу чи благодійних внесків)? Чи змінює джерело коштів кваліфікацію злочину?
3. Якби ви були терористом, який хоче переказати 1 мільйон доларів через кордон, який би правовий пробіл ви використали сьогодні?
4. Як довести, що особа, яка робила благодійний внесок у фонд, знала, що ці гроші підуть на закупівлю спорядження для терористичних угруповань?
5. Чому не зважаючи на найжорсткіші у світі правила фінансового моніторингу, обсяги фінансування збройних конфліктів продовжують зростати? У чому полягає системна помилка правового регулювання?

Тероризм є багатоаспектним суспільним явищем, що в будь-якому випадку пов'язане із насильством або погрозою.

*В результаті дослідження
дефініції поняття тероризм
можна визначити наступні
підходи до його розуміння:*

- 1) загально небезпечні дія або погроза;
- 2) використання насильства або погроза насильством;
- 3) суспільно небезпечна діяльність;
- 4) метод або форма насильства;
- 5) соціальне явище;
- 6) організація збройних угруповань;
- 7) насильницьке протиборство;
- 8) вид злочину;
- 9) сфера політичної діяльності.

Тероризм можна визначити наступним чином:

– тероризм як суспільне явище: це суспільно небезпечне явище, що полягає в застосуванні насильства або погрози насильством щодо конкретних осіб, організацій, державних установ, певних об'єктів; може супроводжуватися людськими жертвами; має публічний характер з метою впливу на суспільну свідомість та донесення певного послання та призводить до негативних соціальних, економічних, політичних наслідків;

– тероризм як загроза національній безпеці: це дія або діяльність терористичних організацій, які застосовують насильницькі методи та погрози, в результаті чого виникають ризики для національних інтересів, економічної стабільності, соціального консенсусу, територіальної цілісності, державного суверенітету.

***Підходи до розуміння
легалізації (відмивання)
доходів отриманих
злочинним шляхом:***

– **процес: легалізація (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом** – сукупність операцій щодо формування законного джерела отримання доходів, які отримані в результаті недозвеної (злочинної) діяльності (виробництво та реалізація наркотиків, крадіжки, вимагання та інше) та / або через порушення норм законної діяльності (махінації, корупція та інші), що передбачають сукупність фінансових та нефінансових операцій та залучення сторонніх осіб (конвертаційні центри);

– **джерело фінансування тероризму:** легалізація (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом – процес, результатом якого є формування фінансових ресурсів, що можуть виступати джерелом фінансування терористичних операцій;

**Поняття фінансування тероризму
тісно пов'язане із поняттям
легалізація (відмивання) доходів
отриманих злочинним шляхом.**

– **діяльність: легалізація (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом** – це діяльність злочинних угруповань або суб'єктів господарювання щодо здійснення операцій фінансового та нефінансового характеру, які дозволяють сформувати законне джерело доходів особи чи групи осіб, які отримані в результаті недозвеної (злочинної) діяльності (виробництво та реалізація наркотиків, крадіжки, вимагання та інше) та / або через порушення норм законної діяльності (махінації, корупція та інші);

– **економічний злочин:** легалізація (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом – вид економічного злочину, що полягає в сукупності заборонених фінансових та нефінансових операцій, які здійснюються особою або групою осіб для формування законного джерела доходів, які отримані злочинним шляхом.

– **загроза національній безпеці:** легалізація (відмивання) доходів отриманих злочинним шляхом – це суспільно небезпечна діяльність особи або групи осіб, що пов'язана із фінансовими операціями злочинних угруповань або осіб, які отримали доходи злочинним шляхом, що призводить до ризику фінансування тероризму та іншої незаконної діяльності, підвищує рівень тінізації економіки та призводить до соціальної нерівності;

Джерело	Визначення сутності
Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»	<i>Фінансування тероризму – це надання чи збір будь-яких активів з усвідомленням того, що їх буде використано повністю або частково для: будь-яких цілей окремим терористом, терористичною групою або організацією; організації, підготовки й учинення окремим терористом, терористичною групою або організацією визначеного КК України терористичного акту; втягнення в учинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту; створення терористичної групи чи організації; сприяння вчиненню терористичного акту; провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроби вчинення таких дій.</i>
Закон України «Про боротьбу з тероризмом»	<i>Фінансування тероризму – це надання чи збір будь-яких активів з усвідомленням того, що їх буде використано повністю або частково для організації, підготовки і вчинення окремим терористом або терористичною організацією визначеного КК України терористичного акту, утягнення в учинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, створення терористичної групи чи терористичної організації, сприяння вчиненню терористичного акту, будь-якої іншої терористичної діяльності, а також спроба здійснення таких дій.</i>
Кримінальний Кодекс України ст. 258–5 (Частина 1)	<i>Фінансування тероризму – це дії, учинені з метою фінансового або матеріального забезпечення окремого терориста чи терористичної організації, підготовки або вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації)</i>

Кримінальні правопорушення проти економічної системи – протиправні умисні, корисливі діяння, що порушують діючий економічний порядок у державі та за її межами з метою незаконного збагачення та/або протиправного використання економічних інструментів (відносин, механізмів) для інших неекономічних цілей (політичних, терористичних, воєнних та інших) особою чи групою осіб).

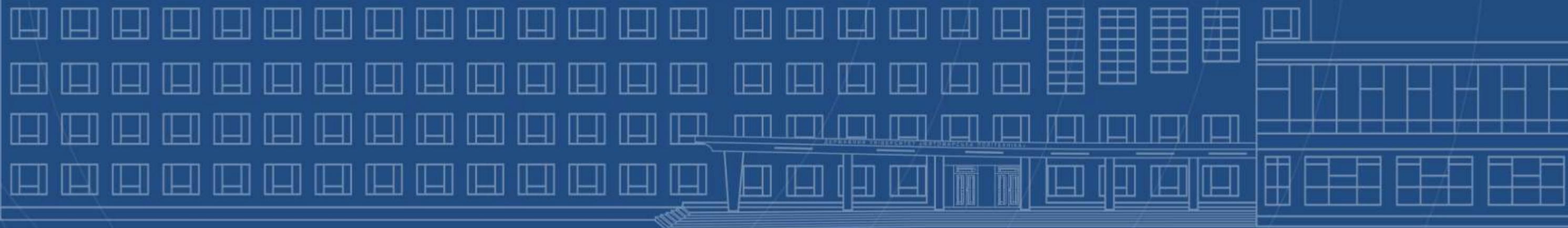
Кримінально-правові властивості:

- а) є дестабілізуючим фактором розвитку економічної системи держави та міжнародних економічних відносин;
- б) проявляється в протиправному застосуванні економічних відносин, інструментів та механізмів злочинного діяння;
- в) може мати як економічну мету – незаконне збагачення, так і не економічну мету, проте, в той же час, виступати негативним чинником розвитку економічної системи;
- г) можуть учинятися шляхом як порушення законної діяльності, так і шляхом незаконної діяльності

Згідно вищезгаданого підходу, фінансування тероризму розглядається не просто як злочин проти громадської безпеки, а як деструктивне використання економічних механізмів.

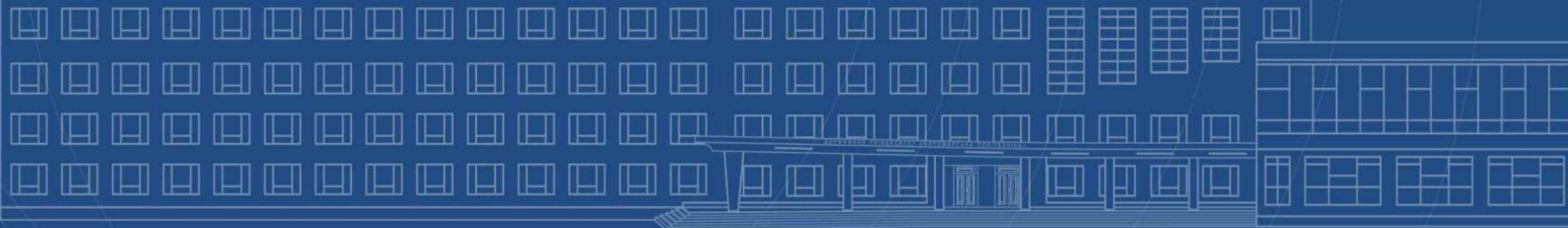
Це протиправне використання економічних інструментів (платіжних систем, ринків капіталу, благодійних механізмів) для досягнення неекономічних цілей (політичних, терористичних, воєнних).

Злочин експлуатує економічну систему для досягнення неекономічних цілей (тероризм, війна). Економіка розглядається як «транспортна мережа» для зла, економічні відносини стають зброєю на відміну від традиційного підходу, відповідно до якого злочин завдає шкоди економіці (збитки). Фінансування тероризму часто здійснюється шляхом законної господарської діяльності, тобто гроші можуть бути зароблені абсолютно законно (бізнес), але стають злочинними в момент призначення їх для теракту.

ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЇ

Якщо суб'єкт використовує легальні прибутки для підтримки збройного конфлікту, чи не перетворює ваше визначення будь-яку господарську діяльність на потенційно «передкримінальну»?

Відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» всіх суб'єктів боротьби з тероризмом можна представити у двох групах:

– суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції;

– суб'єкти, які залучаються до участі у здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності.

Координацію діяльності наведених суб'єктів здійснює Антитерористичний центр при СБУ

Категорія суб'єктів	Перелік суб'єктів
<p><i>Суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – Служба безпеки України; – Міністерство внутрішніх справ України; – Національна поліція; – Міністерство оборони України; – центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту; – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону; – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань; – Управління державної охорони України; – Бюро економічної безпеки України
<p><i>Суб'єкти, які залучаються до участі у здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; – Служба зовнішньої розвідки України; – Міністерство закордонних справ України; – Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України; – центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я; – центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику в електроенергетичному, вугільно-промисловому та нафтогазовому комплексах; – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності; – центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах транспорту; – центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну фінансову політику; – центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища; – центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну аграрну політику; – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику; – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику

Питання для обговорення:

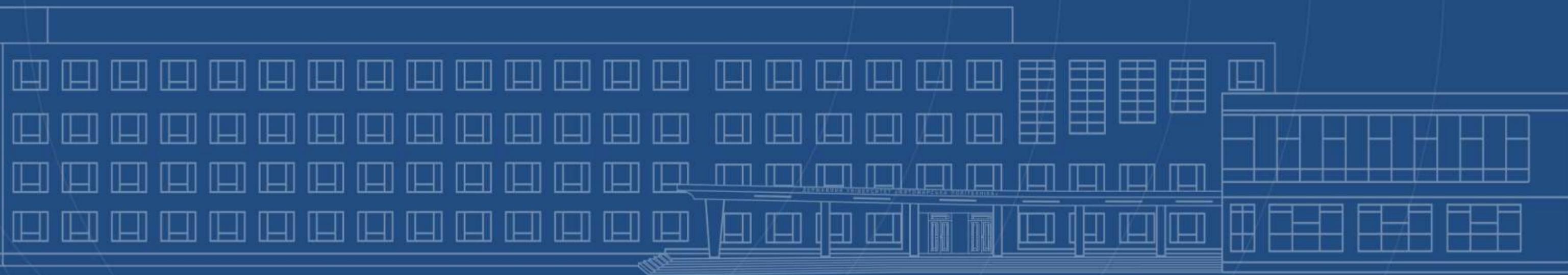

В списку суб'єктів є Бюро економічної безпеки (БЕБ) та Міністерство аграрної політики. Яка їхня специфічна роль у протидії саме фінансуванню тероризму, а не звичайним економічним злочинам?

Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму та збройних конфліктів

1. Стаття 258-5 КК України (Фінансування тероризму)
2. Надання чи збір активів з метою їх використання для вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення тероризму, створення терористичної групи тощо.
3. Стаття 110-2 КК України (Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни конституційного ладу або захоплення влади, зміни меж території)
4. Спеціальна норма, що стосується фінансування сепаратизму та збройної агресії.
5. Суб'єктивна сторона: тільки прямий умисел. Корисливий мотив не є обов'язковим, оскільки мета діяння – неекономічна.
6. Заходи щодо юридичних осіб: можливість застосування заходів кримінально-правового характеру (штраф, ліквідація) згідно з Розділом XIV-1 КК.

Превенція базується на ризик-орієнтованому підході.

- ✓ **фінансовий моніторинг** – обов'язкова перевірка клієнтів, джерел походження їхніх коштів та кінцевих бенефіціарних власників.
- ✓ **замороження активів** – позасудовий механізм негайного блокування коштів осіб, включених до санкційних списків (національних або ООН).
- ✓ **обмеження анонімності** – контроль за операціями з готівкою, електронними грошима та віртуальними активами (криптовалютами).
- ✓ **compliance-контроль** – створення внутрішніх підрозділів безпеки в банках, які аналізують зв'язки клієнтів із ризиковими юрисдикціями або особами (PEPs — політично значущі особи).

Питання для дискусії:

Замороження активів – це позасудовий механізм. Чи не суперечить це принципу презумпції невинуватості та праву на мирне володіння майном (ст. 1 Першого протоколу ЄКПЛ)? Як забезпечити право на захист у таких випадках?

Питання для рефлексії:

- I. Чи погоджуєтесь Ви з авторською концепцією економічних правопорушень проти економічної системи і віднесення до них фінансування тероризму?*
- II. Чому попри впровадження жорстких стандартів FATF для моніторингу, тіньові фінансові потоки тероризму лише зростають?*
- III. Де проходить межа між гуманітарною допомогою населенню в зоні конфлікту та фінансуванням терористичних структур, які контролюють цю територію? Як юристу захистити благодійну організацію від звинувачень за ст. 258-5 КК?*

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати правову природу фінансування тероризму та збройних конфліктів
2. Дослідити систему суб'єктів протидії фінансуванню тероризму
3. Підготувати порівняльний аналіз міжнародних і національних правових механізмів

   @ZTUEDUUA

- **Розвиваємо лідерів**
- **Створюємо інновації**
- **Змінюємо світ на краще**

